

Utkast til prinsippprogram for Norsk Ornitologisk Forening

Forslag til NOFs årsmøte april 2016

INNLEDNING:

Prinsippprogrammet inneholder overordnede retningslinjer for Norsk Ornitologisk Forening og ble vedtatt på NOFs årsmøte i 2016.

Norsk Ornitologisk Forening (NOF) er en frivillig naturvernorganisasjon med hovedvekt på fugler og fuglevern. Foreningens overordnede visjon er å sikre livskraftige bestander av alle fuglearter i en sunn natur. NOF ser som sine viktigste oppgaver å verne om naturen, særlig fuglefaunaen, fremme interessen for og bedre kunnskapen om fuglene og deres livsmiljø, være bindeledd mellom vårt lands fugleinteresserte og stimulere til ulike ornitologiske undersøkelser og aktiviteter.

NOFs arbeid for bevaring av biologisk mangfold er i hovedsak fokusert på fugler. Ved bevaring av økosystemer og habitater som er viktige for fugler, bevarer vi samtidig et bredt spekter av biologisk mangfold.

For å kunne forvalte naturen og artene som lever der, må vi ha kunnskap om artsmangfoldet i de aktuelle områdene. Kartlegging av arter og naturtyper er en forutsetning for kunnskapsbasert forvaltning. NOF mener at prinsipper om kunnskapsbasert forvaltning, «føre-var-prinsippet» og samlet belastning bør ligge til grunn for alle inngrep som kan tenkes å ha en påvirkning på arter og deres leveområder.

Prinsippprogrammet til NOF er organisert rundt følgende temaer:

1. *Endring, reduksjon og fragmentering av leveområder*
2. *Forvaltning av fuglebestander og jakt*
3. *Fremmede arter og domestiserte individer*
4. *Klima og energi*
5. *Forurensning*
6. *Fiskeri og landbruk*
7. *Beskyttelse av fugler og hekkeplasser*
8. *Fugleføring*
9. *Forstyrrelse*

TEMA 1: ENDRING, REDUKSJON OG FRAGMENTERING AV LEVEOMRÅDER

Arealendringer er en viktig faktor for tilbakegang i mange av våre fuglebestander. Arealforandringer knyttet til kulturmark er en fremtredende faktor for fugler, sammen med tap av våtmark. Mange fuglearter er avhengig av skog med stort innslag av gamle og døende trær.

- Drenering og inngrep i myr og våtmark må stanses.
- Gjenfylling av fjæreområder og viktige trekklokaliteter må stanses.
- Restaurering av våtmark må prioriteres i arbeidet med naturmangfold.
- Minst 10 % av norsk skog må vernes, og da med et faglig begrunnet utvalg av ulike typer skog.

TEMA 2: FORVALTNING AV FUGLEBESTANDER OG JAKT

Bestandsmål

NOF aksepterer ikke øvre bestandsmål for naturlig forekommende norske fuglearter.

- NOF mener at fuglebestandene skal kunne utvikle seg naturlig. Høstingsprinsippet som NOF mener skal legges til grunn for artsforvaltning tilsier at jakt ikke skal påvirke bestandene negativt. Enkelte arters mulige konflikter med kommersielle interesser må løses med forebyggende tiltak og ikke med reduksjon av bestander som av naturlige årsaker har økt. I stor grad har slike bestander økt fordi en «kunstig og menneskeskapt» mortalitetsfaktor (jakt) har blitt redusert.

Store rovdyr

Toppredatorer er kritisk viktige elementer i funksjonelle økosystemer. Regulering av bestander av hjortedyr og mindre predatorer er avhengig av de store rovdypene. Lave bestander/utryddelse av toppredatorene får konsekvenser for naturen langt utover bortfallet av deres tilstedeværelse.

- NOF mener at bestandene av store rovdyr (ulv, gaupe, jerv og bjørn) i Norge må få utvikle seg naturlig uten begrensende faktorer som egne, begrensede avsatte områder for disse artene. NOF tar avstand fra begrensning av bestandene (uttak av ynglende individer/hi-uttak og jakt) før skade på bufe/rein er påvist. Uttak av enkeltindivider som beviselig har gjort stor skade kan være akseptabelt på lik linje med gjeldende praksis for kongeørn.

Jakt

NOF aksepterer bærekraftig jakt.

- NOF aksepterer ikke jakt på trua eller nær trua arter.
- NOF er imot all jakt på fugler vår og sommer. NOF mener at vårjakta på ender i Kautokeino i Finnmark er en uakseptabel tradisjon som må avvikles.

Skadefelling av fugler

Fugler kan gjøre økonomisk skade, og noen mennesker opplever fuglers tilstedeværelse som plagsomt i enkelte situasjoner. Fugler har krav på stor grad av beskyttelse og et godt lovverk.

- Forebyggende og avbøtende tiltak må ha et sterkt fokus, og fellingstillatelser bør ikke gis før det er dokumentert at slike tiltak er gjennomført og ikke nytter.
- Skadefelling skal kun gis der enkeltindivider påviselig forvolder skade og skal ikke benyttes som bestandsregulerende tiltak.
- NOF anser det som riktig og nødvendig at beslutningsmyndighet etter forskriften for de fleste arters vedkommende ligger hos Fylkesmannen eller Miljødirektoratet.

Skuddpremier

Bruk av skuddpremie forekommer fortsatt og er lite faglig basert. Generelt er det ønskelig at bakenforliggende årsaker til ubalanse i naturen tas tak i, foran utskytning som et skadedempende tiltak.

- NOF mener at adgangen til å opprette skuddpremier på naturlig forekommende norske arter ikke hører hjemme i dagens naturforvaltning.
- NOF ønsker at viltlovens § 51 snarest mulig blir endret, med et generelt forbud mot å opprette skuddpremier på arter stedege i Norge.

TEMA 3: FREMMEDE ARTER OG DOMESTISERTE INDIVIDER

Fremmede arter

Fremmede arter kan utgjøre en økologisk belastning for ville fuglebestander, og hører ikke hjemme i norsk natur.

- NOF mener at utsatte og forvillede bestander av innførte arter som f.eks. kanadagås, stripegås, niland, mink og mårhund skal bekjempes i Norge.
- Fremmede arter med høy risiko (svartelistet) hører ikke hjemme i norsk natur, heller ikke planter og trær.
- Fremmede fuglearter skal ikke spres eller etablere seg i Norge.

Utsetting av tamme individer av ville fuglearter

Utsetting av tamme individer vil kunne føre til domestisering og genetisk utarming av ville fuglebestander.

- NOF er imot utsetting av avlete individer av stedegne fuglearter som f. eks. stokkand, vaktel mfl. for jakt eller andre rekreasjonsformål.

Katt og hund

Forvillede og etterlatte huskatter er en fremmed art i norsk fauna som utgjør en stor trussel mot fugler og andre smådyr. Løse hunder utgjør et potensielt skadeelement også for fugler i hekketiden og under trekket.

- NOF mener at bestander og individer av villkatter må fjernes fra naturen.
- NOF mener at alle huskatter som ikke skal brukes til avlsformål bør steriliseres. Alle katter bør ID-merkes.
- NOF anbefaler at katter holdes innendørs i fuglenes hekketid, og spesielt om natten og morgenen.
- Kommunene må sørge for bedre skilting og informasjonsarbeid om båndtvangsbestemmelser i sin kommune.
- Politiet må prioritere reaksjoner på brudd på båndtvangsbestemmelser.

TEMA 4: KLIMA OG ENERGI

Fornybar energi/Klima

NOF ønsker å være en pådriver for at verdens utslipp av drivhusgasser reduseres.

Klimaendringer er en stor trussel for fuglelivet. En reduksjon gjøres blant annet gjennom sparing av strøm og oppgradering av eksisterende kraftverk, dessuten gjennom å erstatte fossil energi med fornybar.

- NOF mener at ny energiproduksjon skal unngå å skade fuglelivet og økosystemene. Våre viktigste fugleområder må bevares, og kraftproduksjon i slike områder er uforenlig med fuglevern. NOF aksepterer ikke energiproduksjon som ødelegger andre viktige naturverdier eller går på tvers av andre viktige miljømål.
- Utviklingen av fornybar energi må gjøres etter et klart planverk, slik at den mest gunstige energiproduksjonen skjer på optimaliserte steder for dette.
- Arbeidet med å forhindre at fugler forårsaker elektrokusjon, samt at fuglers kolliderer med kraftledninger må videreføres og styrkes.
- Vindkraftverk er spesielt problematisk for fuglelivet. Myndighetene må følge anbefalt plassering ut fra oppdatert tilgjengelig forskning. NOF mener at eventuell videre norsk vindkraftutbygging må foregå etter en nasjonal plan.

TEMA 5: FORURENSNING

Miljøgifter

Miljøgifter er kjemikalier som er lite nedbrytbare, kan hope seg opp i levende organismer (bioakkumulere) og er giftige. For fugler kan dette gi forgiftning, reproduksjonsskader og skadet arvestoff.

- NOF mener at blyhagl skal forbys ved jakt i Norge.

Olje og gass

Petroleumsaktivitet utgjør en stor risiko for sjølevende fugler, både under utvinning og transport.

- NOF er imot åpning for olje- og gassutvinning i Lofoten, Vesterålen, Barentshavet SØ og havområdene ved Jan Mayen.
- NOF mener at det må etableres bedre oljevernberedskap og los-ordninger langs kysten.
- NOF ønsker et nasjonalt kompetansesenter for sjøfugl som raskt kommer i gang med registrering og rehabilitering av fugler når ulykker inntreffer. Dette er spesielt viktig når truede eller nært truede arter som stellerand, havelle og ærfugl er rammet.

Forsøpling av havet

Plast og andre fremmedlegemer på avveie er ansett som en stor trussel mot det marine livet, inkludert våre sjøfugler. Sjøfugler dør blant annet som en direkte følge av plast i fordøyelsessystemet.

- NOF ønsker at det forebyggende arbeidet mot forsøpling av havet prioriteres, og ønsker å ha en aktiv rolle i det internasjonale arbeidet mot forsøpling av havet.
- Nasjonalt må det etableres bedre ordninger for å sikre bedre oppsamling og resirkulering fra store utslippspunkt, for eksempel fiskeriene.

TEMA 6: FISKERI OG LANDBRUK

Bifangst fra fiskeriene

Bifangst fra fiskeriene er et stort problem. Undersøkelser av garn- og linefiske i Norge viste at 10 000 - 12 000 sjøfugler ble drept hvert år i 2009 og 2010 i fiskerier. Det var havhest, skarver, teist, lunde og alke som dominerte blant de drepte fuglene. På global basis drepes cirka 400 000 fugler hvert år gjennom bifangst.

- NOF krever en nasjonal handlingsplan for å begrense bifangst av fugl i fiskeriene.

Oppdrettsnæring

Oppdrettsanlegg (på land og i vann) må ikke lokaliseres der de er i konflikt med viktige fugleområder, på grunn av arealbeslag, forurensningsproblematikk, forstyrrelser og andre negative påvirkningsfaktorer.

Landbruk

Biologisk mangfold er særlig knyttet til restbiotoper som for eksempel åkerholmer, randsoner, veikanter, bekker og dammer i det intensive jordbrukslandskapet. Siden 1980-tallet har det vært en sterk tilbakegang av fuglearter i kulturlandskapet i Europa.

- NOF mener at restbiotoper i kulturlandskapet i minst mulig grad må utsettes for tilfeldig sprøyting og gjødsling og at de skjottes slik at de ikke gror igjen for å unngå videre tilbakegang av fugler i kulturlandskapet.
- NOF ønsker mer bruk av beitedyr i kulturlandskapet, gjerne med flommark.
- NOF ønsker at myndighetene prioriterte områder tilknyttet kulturmark i restaureringen av ødelagt våtmark.

TEMA 7: BESKYTTELSE AV FUGLER OG HEKKEPLASSER

Hindringer for hekking/ødeleggelse av hekkeplasser (bla. for måker og terner)

Naturmangfoldloven inneholder en generell aktsomhetsplikt. Denne stiller krav om at alle skal gjøre «det som er rimelig for å unngå skade på naturmangfoldet i strid med forvaltningsmålet for arter i lovens paragraf 5». Paragraf 5 slår fast at alle arter skal ha levedyktige bestander i sine naturlige leveområder. Dette gjelder alle fuglearter, inkludert måker og deres hekkeplasser.

- Arter som er truet trenger særlig aktsomhetsplikt, og det bør være særlig gode grunner til å hindre hekking av truede arter, for eksempel med tiltak som hindrer fuglene å etablere seg før reirbygging og egglegging.
- Fugler som har egg eller unger må ikke fjernes, eller forstyrres mer enn nødvendig.
- Tildekking av større hekkeplasser må ikke forekomme.

Fly og fugl

NOF ønsker at man jobber for tiltak som både ivaretar flysikkerhet og fuglers krav om beskyttelse.

- Fokus må alltid i første rekke være på forebyggende og avbøtende tiltak.
- Arealmessige tiltak og god planlegging vil kunne redusere antall fugler på flyplassområder. Også områder rundt flyplasser bør undersøkes. Med arealstyring med fokus på mattilgang kan antall fugler og artssammensetning styres. Tyngre og større fugler er en større risikofaktor enn små fugler, og tiltak bør vurderes deretter.
- Nedskyting av tilfeldige rastende fugler (måker, vadere, andefugl) har liten effekt, og bør unngås.
- Skremselstiltak er akseptabelt for tilfeldig rastende fugl.
- Noen truede arter (som f.eks. vipe) har flere ganger vært utsatt for nedskyting på flyplassområder. NOF mener at når truede arter som er relativt små og utgjør liten risiko for flytrafikken hekker på flyplassområdet, må andre løsninger benyttes.

Sensitive arter

NOFs medlemmer deler egne observasjoner med forvaltningen gjennom rapporteringssystemer som Artsobservasjoner.no, noe som også gjelder sjeldne og sårbare arter. Dette bygger på en tillit om at dataene blir brukt riktig i forvaltningen. Denne tilliten må ikke svekkes.

- NOF mener at detaljert informasjon om hekkeplasser for sensitive arter må være unntatt offentlighet, og at tilgang til denne type informasjon kun bør gis etter nøye avveininger mellom behov og risiko.
- Informasjon om sensitive arter må deles aktivt og effektivt med aktuelle forvaltningsnivå. Kunnskapen må være tilgjengelig for det forvaltningsnivået som forbereder eller skal ta beslutninger.

TEMA 8: FUGLEFORING

Fuglefôring

NOF mener fôring av ville fugler er en positiv og givende aktivitet, som fremmer kjennskapet til naturen rundt oss.

- Sommerfôring er ikke skadelig for fugler, men hygiene ved fôringsplassen er svært viktig både sommer og vinter.
- Dersom man oppdager syke fugler ved fôringsbrettet bør man stoppe fôringen til fôringsplass er rengjort.

TEMA 9: FORSTYRRELSE

Oppførsel i felt og tilrettelegging (enkelpersoner/organiserte aktiviteter)

Ferdsel i naturen, både privat og organisert, er svært viktig og givende, men kan utgjøre en belastning på fuglelivet og natur.

- NOF mener myndighetene bør legge til rette for observasjonsvirksomhet enkelte steder der dette er nødvendig for å beskytte sårbart fugleliv. Slike tilretteleggingstiltak kan være kanalisering av ferdsel og observasjonsfasiliteter.
- NOF mener ferdselsforbud i avgrensede områder bør vurderes oftere i vernesoner, blant annet i områder med stor konsentrasjon av hekkende sjøfugl.
- Planlegging av sykkelstier og annen ferdsel/aktivitet i utmark må ta hensyn til viktige fugleområder.